

Саморегулаторен етички кодекс на добри професионални практики во
дигиталното издаваштво на територијата на Р.Македонија

Февруари 2018

I Вовед

Овие правила ги пропишува Здружението за интерактивно огласување ИАБ Македонија, чии што членови се занимаваат со дигитално издаваштво на територијата на Р.Македонија (Издавачи).

ИАБ Македонија е невладина, непартиска и непрофитна организација чија цел е развивање и унапредување на пазарот на дигиталното и интерактивно огласување во Р.Македонија, во согласност со Уставот и законите на Р.Македонија.

Кодексот има за цел да ги пропише правилата на најдобрите практики во дигиталното издаваштво и огласување, со цел сите индивидуални лица и компании кои се поврзани со дигитално издаваштво и огласување и кои делуваат на територијата на Р.Македонија меѓусебно да ги регулираат и заемно да ги почитуваат правилата за фер, етички и добри професионални практики во врска со креирањето и објавувањето на содржини, производи и услуги кои ги нудат преку своите дигитални медиуми.

Правилата се напишани земајќи ја во предвид специфичноста на функционирањето на дигиталните медиуми во однос на традиционалните и се отворени за изменување и дополнување од страна на сите членови на ИАБ Македонија.

Кодексот со сите свои одредби, повикува на почитување на важечките закони на Република Македонија во доменот на заштита на правата на интелектуална сопственост, медиумите и огласувањето, електронските медиуми, како и сите останати важечки закони и други правни акти. Исто така, овој документ е наменет и за огласувачите и медиските агенции како референца за класифицирање на дигиталните медиуми кои работат во согласност со добрата професионална пракса.

II Основни начела

Од сите дигитални издавачи кои делуваат на територијата на Република Македонија, се очекува да ги почитуваат следниве правила на добра професионална практика:

1. Слобода на мисла и определување

(1) Слободата на мислата и определувањето се загарантирани со Уставот на Република Македонија и подразбираат:

- слобода на уверување, совест, мисла и јавно изразување на мислата,
- слобода на говор, јавен настап, јавно информирање и слободно основање на институции за јавно информирање,

- слободен пристап кон информациите, слобода на примање и пренесување на информации ,

- право на одговор и исправка во средствата за јавно информирање,

- право на заштита на изворот на информацијата во средствата за јавно информирање.

(2) Секој облик на цензура е забранет, во согласност со Уставот на Република Македонија.

2. Забрана за дискриминација и повреда на правата на граѓаните

(1) Дискриминацијата, заканите, навредите, омаловажувањето, говорот на омраза и другите видови на нетрпеливост спрема одредени лица или група на лица врз основа на било кое негово својство (пол, раса, боја на кожа, вероисповест, национално и социјално потекло, политичко и верско уверување, имотна и општествена положба и др.), се забранети со Уставот на Република Македонија, Законот за спречување и заштита од дискриминација, како и другите правни акти.

(2) Издавачите се обврзуваат дека ќе ги почитуваат горенаведените акти на Република Македонија преку своите дигитални медиуми и/или понудени производи и услуги, како и дека нема да дозволат директна и/или индиректна дискриминација на граѓаните, а пред сè, нема да дозволат ограничување на правата и привилегиите на граѓаните.

3. Заштита на правото на приватност

(1) Секој има право на приватност, почитување и заштита на личниот и семејниот живот, достоинството и угледот, домот и преписката. Информациите од приватниот живот, личните пишани записи, записи од ликот и/или гласот не можат да се објавуваат без согласност од лицето на кое се однесува информацијата освен во случаи кога информацијата е важна и релевантна за јавниот интерес.

(2) Дополнителни отстапувањата од ова правило се дозволени во одредени случаи, кои се посебно пропишани со Уставот и другите законски акти.

4. Почитување и заштита на авторските права

(1) Издавачите се обврзуваат дека на своите дигитални медиуми нема да објавуваат содржини опфатени со Законот за авторското право и сродните права, односно дека истите ќе ги објавуваат исклучиво доколку имаат писмена согласност од носителот на авторското право.

Под содржина, во оваа смисла, се подразбира:

- 1) пишано дело (книга, напис, статија, прирачник, брошура, расправа и други дела од иста природа);
- 2) компјутерска програма, како пишано дело;
- 3) говорно дело (предавање, говор, беседа и други дела од иста природа);
- 4) музичко дело;
- 5) драмско, драмско-музичко, кореографско и пантомимичарско дело;
- 6) фотографско дело и дело создадено во постапка слична на фотографската;
- 7) аудиовизуелно дело (кинематографско и друго дело изразено со подвижни слики);
- 8) дела на ликовната уметност (слика, цртеж, графика, скулптура и друго);
- 9) дела од архитектурата;
- 10) дела од применетата уметност и дизајнот и
- 11) картографско дело, план, скица, технички цртеж, проект, табела, пластично дело и друго дело со ист или сличен карактер од областа на географијата, топографијата, архитектурата и науката.
- 12) енциклопедија, антологија, зборник, музичка збирка, збирка на фотографии, база на податоци мапи, изложба, поставка, збирка на документи и други збирки.
- 13). други содржини кои се предмет на авторски права, а кои не се наведени тука.

(2) Дигиталните медиуми можат да обезбедат пристап до друга тековна содржина (streaming), вклучувајќи телевизиска програма, филм, радио-емисии и програми, концерти, претстави, преноси во живо, доколку пристапот е овозможен во согласност со закон.

(3) Дигиталните медиуми не треба да објавуваат информации кои ги поттикнуваат корисниците на прекршување на Законот за авторското право и сродните права, прекршување на договорите за лиценци за користење на софтвер или производи на други компании, како и:

1. инструкции за избегнување на договорите за лиценца на производите (т.н. кракирање на софтвер);
2. програми кои го кршат договорот за лиценца со крајниот корисник за други програми (хакирање, сериски броеви итн...);
3. инструкции за хакирање на онлајн услуги;
4. линкови кон сајтови кои овозможуваат кршење на авторските и сродните права

(4) Издавачите ќе обезбедат самоконтрола на своите дигитални медиуми во кои се објавува содржина за корисниците, со цел да не се дозволи поставување на содржина со нерегулирани авторски права. На овие дигитални медиуми, издавачите се обврзуваат дека ќе ги известат корисниците за нерегулираните авторски права на поставената содржина и ќе овозможат јасен, сигурен, видлив и до сите достапен механизам за отстранување на незаконската содржина.

(5) Дигиталните медиуми не треба да ги имитираат другите медиуми на начин (преку доменот, надворешниот изглед на интернет страниците и сл.) кој може да доведе до реална или потенцијална заблуда на корисниците и/или да го загрози интересот на конкурентниот медиум.

5. Превземање на содржина од други извори

(1) Дигиталните медиуми може да преземат содржина од друг извор максимум една третина од текстот, само со јасно видливо наведување на изворниот медиум од кој е преземен текстот и со задолжително поставување валиден линк кон оригиналната содржина на изворниот медиум на почетокот од текстот.

(2) За превземање на содржина од медиуми кои во своите правила на користење изрично наведува дека пренесување на нивната содржина е забрането под било кои услови или услови различни од став 1, неопходно е издавачот пред објавувањето да добие писмена дозвола за превземање на истата.

(3) Превземањето на содржина од традиционалните медиуми (печат, радио, телевизија) исто така бара јасно видливо наведување на изворот, а доколку предметниот медиум има и електронско издание или корпоративен веб сајт, и поставување на линк до насловната страница на истиот.

6. Етичко ширење на порнографска содржина

На издавачите не им е дозволено ширење и упатување на платформи и сервиси со порнографска содржина преку своите дигитални медиуми, освен ако е јасно назначено дека се работи за содржина наменета за полнолетни лица и доколку постои верификација за полнолетност.

7. Заштита на личните податоци на корисниците

(1) Издавачот кој собира и обработува лични податоци е должен да постапува во согласност со Законот за заштита на личните податоци и да ја извести Дирекција за заштита на лични податоци.

(2) Издавачот е должен на својот сајт официјално да објави јасно и достапно известување за обработка на податоците (Политика за приватност).

8. Барања специфични за интернет просторот

(1) Спам – издавачите се обврзуваат дека нема да испраќаат комерцијални пораки на сопствениците на адресите од своите e-mail бази, освен ако за тоа имаат нивна изрична согласност.

(2) Поддршка на scam (лажни) сајтови – Дигиталните медиуми се обврзуваат дека на ниту еден начин нема да промовираат содржина од сајтови кои:

1. се слични на другите сајтови или интерфејси/ услуги со цел да ги измамат крајните корисници;
2. користат или имитираат други веб-адреси за заштитни знаци на кои немаат законско право;
3. продаваат физички производи кои прекршуваат авторски права, односно реплики на познати трговски марки или производи без одобрение на официјалните претставници за таа земја;
4. се обидуваат да ги измамат корисниците давајќи им неточни/нецелосни информации за услугите кои ги даваат;
5. ги обврзуваат корисниците да се согласат на општите услови за користење кои се противзаконски;
6. објавуваат погрешни или неточни информации за авторството на нивната содржина со цел да го нарушат угледот на авторот.

(3) Манипулација на статистичките податоци – Издавачите се обврзуваат дека нема користат технички механизми (како што се ботови, i-frame и слично) со кои се манипулираат и се искривуваат статистичките податоци, а пред се:

1. да не ги искривуваат демографските податоци во мерењата во кои учествуваат;
2. изрично да не ги ангажираат своите корисници взаемно да влијаат на рекламите кои ги објавуваат;
3. во случај кога одреден технички механизам доведува до искривување на материјалните податоци, Издавачите се обврзуваат да спречат овие податоци да се пренесат кон метричките системи.

9. Транспарентност и достапност

Издавачите се обврзуваат дека во форма на Импресум ќе ги објават следните информации на нивните дигитални медиуми или на нивните корпоративни сајтови:

1. назив на дигиталниот медиум
2. седиште и информација за издавачот на сајтот

3. име на главниот уредник и главните уредници на поединечни рубрики
4. контакт податоци: адреса, телефон и e-mail адреса
5. актуелни цени за рекламирање на своите дигитални медиуми
6. адекватно линкуван ИАБ-беџ и
7. изјава за согласност со Кодексот на ИАБ Македонија.

10. Продажба на реклами и ПР објави

- (1) Добрата професионална практика подразбира исклучиво објавување на рекламни пораки кои се во согласност со важечките закони на Република Македонија.
- (2) Објавување на антиреклами и скриени ПР објави зад кои стои огласувач, а тоа не е експлицитно наведено, не се смета за добра професионална пракса и има за последица прекршување на овој член на Кодексот.
- (3) Сите комерцијални (ПР) објави на дигиталниот медиум на издавачот мораат да имаат јасна ознака „промоција“ „спонзориран текст“ „ПР објава“ или слично.

III Примена на Кодексот

1. Усогласување со Кодексот

Секој дигитален издавач кој делува на територијата на Република Македонија треба да работи во согласност со сите горенаведени правила, со што се стекнува со правото на страницата на својот дигитален медиум да постави електронски Беџ, кој ја потврдува неговата усогласеност со Кодексот. Огласувачите кои го имаат прифатено овој Кодекс ќе бидат јавно објавени на посебна страна на сајтот IAB.mk.

2. Беџ

(1) Беџот за усогласеност со Кодексот е оригинален електронски документ којшто гарантира дека одреден медиум работи во согласност со добрата деловна практика пропишана од страна на ИАБ Македонија. Право на поставување на Беџ имаат издавачите чие што работење е целосно во согласност со сите правила пропишани со Кодексот.

(2) Изгледот на оригиналниот Беџ и усогласеноста на дигиталниот медиум со истиот, во секој момент може да се верификува на соодветната интернет страница на ИАБ

Македонија на која се наоѓа **листа на верификувани дигитални медиуми (директориум на издавачи)**. До споменатата интернет страница се пристапува по пат на веб адресата www.iab.mk или со клик на Беџот поставен на дигиталниот медиум на издавачот. Доколку клик на Беџот на издавачот води на неисправна, непостојечка или некоја друга страница освен горенаведената, дигиталниот медиум нема да се смета за усогласен со Кодексот.

3. Членство во ИАБ Македонија

Членството во ИАБ Македонија не е услов за стекнување на правото на издавачот да носи Беџ за усогласеност со Кодексот, туку исклучиво негова добра деловна практика. Членството на издавачот во ИАБ Македонија е услов за учество во работата на ова здружение, кое ги пропишува правилата на овај Кодекс.

4. Кршење на правилата на добра практика

Издавачите на чијшто дигитален медиум имаат постевен Беџ за усогласеност на Кодексот, мораат јасно да ја истакнат и е-маил адресата (contact@iab.mk), преку која корисниците можат да пријават евентуални неправилности или отстапувања од принципите на Кодексот за добра професионална практика во дигиталното издаваштво.

5. Постапка во случај на отстапување од правилата на Кодексот

(1) Секој добиен е-маил со жалба/претставка за неусогласеноста на некој издавач со правилата пропишани со Кодексот, ќе биде разгледана од страна на соодветното тело во ИАБ Македонија.

(2) За санкционирање во случај на постојано прекршување на одредбите на Кодексот, заседава и одлучува ИАБ Македонија, од чијшто состав за таа прилика привремено се иззема издавачот кој е предмет на жалбата. Во случај на непочитување на Кодексот, можните санкции вклучуваат:

- усна или писмена опомена на Издавачот за неправилноста со рок за исправка од 24 часа;
- предупредување заради ненавремена реакција на опомената;
- одземање на правото за истакнување на Беџот за усогласеност со Кодексот;
- исклучување од членството на ИАБ Македонија.

6. Одговорност за почитување на правилата и угледот на Кодексот

Сите членови на ИАБ Македонија, било да се дигитални издавачи или не, и сите останати потписници на Кодексот на добра професионална практика, се одговорни за добриот углед и значењето на важноста на Кодексот на пазарот на Македонија, што се постигнува со должно почитување и усогласеност со правилата пропишани во него.

Покрај тоа, неопходно е во сите јавни прилики да се промовира вредноста и значењето на постоењето на Кодексот на добра професионална практика во онлајн издаваштвото, со цел да се воспостави и зацврсти добра репутација на дигиталните медиуми во свеста на домашните потрошувачи и огласувачи, преку заеднички напори на планот на саморегулацијата.